

Pavlin.si -> same zanimive stvari

Šola, MTB, potepanja, elektronika, foto

Višinski diagram	Manjka GPX zapis.
------------------	-------------------

Zaklad

Bajko o zakladu je povedala Kolenčeva Jera naši sebenjici Rezi, ki se ji je morala zareči in dati roko, da je ne bo pravila nikoli meni ali moji ženi. Reza je en dan srečno premagala prirojeno slabost in je molčala. Drugo jutro pa jo je nadlegoval srbeči jeziček tako neprenosno, da je morala priti že ob šestih v kuhinjo h gospodinji, pripravljajoči nam zajtrk, in ji priobčiti tole precej čudno, ali vsaj zame jako zanimivo pripovedko:

V novomeško okolico se je priselil pred kakimi osemnajstimi leti neki Gorenjec srednje dobe, ki je služil prej mnogo let za učenika na Hrvaškem. Zaradi tega so ga zvali ljudje Hrovata, dasi je bil kranjskega rodu. Živel je ta človek nekako po svoje, kakor nobeden. Pozimi in sploh ob grdem vremenu je čepel po cele tedne doma pri bukvah, da se ni ganil iz hiše. Kadar se je uvedrilo, pa ga nobena sila ne bi bila mogla zadržati v stanovanju. Hodil, kolovratil in stikal je take lepe dni po vsem Dolenjskem od enega konca do drugega; krepila, zabave in počitka si je iskal v bornih krčmah in vinskih hramih. Čeprav je bil po svojem stanu gospod, se ni hotel nič družiti z gosposkim svetom. Tem rajši pa se je pomenkoval in dobrovoljil s kmeti, in to ne le z gospodarji, ampak tudi z njihovimi posli, rokodelci, najemniki, pastirji in celo z berači in otroki. Slušaje njih pogovore in pesmi, je imel vedno pred seboj majhno knjižico, v katero si je nekaj zapisoval. Nihče ni izvedel, kaj si je beležil vanjo in čemu jo rabi. Ko je bil poskusil in spoznal natanko vse krčme šest ur naokoli, je ostajal največkrat pri Permanu za Krko, kjer so točili zmerom izvrstnega trškogorca, obenem pa stregli ljudem tudi s slovečimi krškimi raki, z ocvrtimi piščanci in mastnimi klobasami. Hrovatu ni bilo toliko za dobro jed in pijačo kolikor za prijetno družčino. Pri Permanu so se zbirali najbolj taki veseljaki, ki so mu bili po volji. Sedeval je pri njih po celo popoldne ter se smejal njih burkam in črčkal vmes po svoji drobnosti knjižici. Tudi s krčmarjem sta se kmalu prav dobro sprijaznila in malone pobratila.

Permanu, ki je bil ponosen kmet stare korenine, se je priljubil Hrovat že zato, ker je hvalil in povzdigoval poljedelca visoko nad vse druge stanove in grajal z ostrimi besedami tisto gospodo, ki zaničuje preprostega oratarja in ga zatira in mrcvari, kakor da bi bil črna živina, ne pa človek in kristjan. Če je količkaj utegnil, je stopil k njegovi mizi, da sta se pomenila kaj o sedanjih hudih stiskah in nadlogah in o nekdanjih dobrih

časih, ko je bil mernik pšenice po štiri dvajsetice, vedro najboljšega grčevca z dvema bokaloma namečka pa po dva goldinarja.

Enoč pa Permana ne vem zakaj ni mikalo govoriti ni o sedanjosti ni o preteklosti, prišlo mu je na misel nekaj novega. Dejal je dobrovoljno: "Gospod Hrovat! Jaz vas ne bom prosil, da bi mi razodeli, kaj si zapazujete tako pridno na papir. Ali kaj rad bi vedel, če ste že slišali kje in si začrkali v bukvice tako umetnost ali tak zagovor, ki obogati človeka brez velikih in dolgih trudov, ne da bi moral zato žaliti Boga in zapraviti svojo neumrlo dušo. Tak zapisek bi jaz potreboval in dal bi vam zanj iz srca rad vse, karkoli bi zahtevali. Ali ga imate?"

Hrovat se zasmije: "Za druge ne, vam, ki ste mi pravi prijatelj, pa ga preberem, kadar le hočete. Ogrenili boste po mojem napotku silen zaklad, ki vas bo oprostil vseh skrbi za življenje, toda morali si ga boste najprej zaslužiti in storiti sploh natanko vse, kar bom zapovedal. Povračila pa ne maram drugega, nego da bom popil vselej, kadar pridem k vam, dve ali tri merice zastonj. Ta nagrada vas ne bo dosti bolela, meni pa bo veliko zalegla, kajti dobivam jako borno pokojnino." Starec se je tako obveselil teh besed, da je nehote zaukal, kar se mu ni primerilo že več nego trideset let. Hrovat mu je mignil, da sta šla na drugi konec hiše. Tam sta se zaklenila v hram, da bi ju nihče ne slišal. Perman je zvedel od Gorenjca vse dolžnosti, katere mu je izpolniti, da dobi zakopane denarje. Obljubil je pokorščino in se začel pripravljati brez oklevanja na skrivnostno delo.

Prinesel je na pod več otepov ter jih razvezal in se jel postavljati na glavo, da bi se prevrnil štucokračo. Trebalo se mu je mnogo vaditi in uriti, da so se mu okorni udje zopet udali in se obračali po njegovi volji. Za mladih let se je dostikrat zabaval in bahal s to igro, ali zdaj se mu dolgo nikakor ni hotela posrečiti. Stare kosti so mu strašno hrščale in pokale, ko jih je dvigal in silil kvišku, izpodletelo mu je gotovo stokrat, preden se je prevrnil štucokračo. Ali z marljivimi vajami in stanovitnostjo je naposled premagal vse zapreke in se postavil na glavo zopet tako zlahkoma kakor nekdanj v svojem petnajstem letu. Ljudje, ki so ga videli, da se prevrača tako naporno in neutrodno po slami, so mislili, da se mu je zmešala pamet, in so ga na vse pretege osmehovali, dražili in obirali. On se ni nič jezil nanje, nego jim je odgovarjal mirno: "Zdaj se smejete vi, o božiču se bom smejal pa jaz." Ko je nastopil adventni čas, je šel Perman vsak dan k trem sv. mašam in postne dni ni užival ničesar razen suhega kruha in vode. Hrovat mu je bil tudi ukazal, da mora ob adventu premagati samega sebe, to je pravično svojo jezo. V Novem mestu je živel takrat peklenško hudoben jezičnik, ki je razžalil vsakega človeka brez vzroka in povoda. Domačini so mu dali priimek Rosin, menda zato, ker je nosil dolge, nečedno razmršene lase. Sede pred svojo hišo je sramotil neprenehoma ljudi, ki so hodili mimo njega, z najgnusnejšimi pridevki, psovkami in očitanji. Zaradi te surove navade ga je doletela marsikatera gorka pljuska in batina, kar pa divjaka ni nič spametovalo, nego ga le še bolj razjarilo in razkačilo. Hrovat je velel Permanu, da mora iti mimo Rosina desetkrat zaporedoma, ali ga ne sme niti zmerjati niti udariti. Možu se je zdela ta potrpežljivost tako težka in mučna, da je vzel s sabo svojega sinu za pomočnika.

Komaj ga je Rosin ugledal, ga je začel pikati zaradi las, katere mu je bila starost že močno pobelila. Zadrl se je zlobno: "Perman ne kosi za mizo, nego v svinjaku. Srebal je s prasci iz korita mleko, pa so ga obrizgali tako grdo, da mu je vsa glava bela, ha, ha,

ha!" Perman se je smejal ti neumni in neslani zabavljici in šel dalje. Ko se je obrnil, se je lotil klepetać njegovih platnenih in že precej ponošenih hlač. Kričal je glasno, da se je čulo na konec ulice: "Poglejte no Permana, kako po praznično se je danes našopiril. Hlače so mu prišle gotovo z Dunaja. V našem mestu ne prodajajo takega dragega blaga. Vatel ga stoji nemara dva groša ali pa še več." Tudi to roganje je poslušal Perman brez velike nejevolje. Ko je prišel do Rosina v tretje, je zarohnel lopov: "Perman, ne drži se tako pokonci, saj te poznamo, kdo si. Nekaj denarja si si res nabral, ali vsak krajcar, ki ga imaš, je pridobljen s sleparstvom." Te besede so Permana že silno ogrele, ali premogel se je in molče korakal dalje. Rosin ga je potem dražil še z mnogimi drugimi prisekljaji in lažmi, ki so bile ena grja od druge. Pošteno ženo mu je imenoval očitno prešuštnico, blagega rajnkega očeta — cigana in rokovnjača, preljubo mater pa vlačugo, tatico in pijanko. Perman je čutil, da ga bo srd skoraj premagal, zato reče sinu, naj mu zaveže usta in roke. Na tak način je šel srečno vseh deset potov mimo novomeškega gada, ne da bi mu bil pokazal le z najmanjšim znamenjem notranjo jezo. Ko je izkušnjo prebil, je tožil s Hrovatovim dovoljenjem nesramnega Rosina cesarskemu sodišču, ki mu je naložilo za dolgi jezik petdeset goldinarjev globe.

Perman je dejal, preden je legel kvatarno sredo zvečer v posteljo, pod zglavje v štiri peresca deteljo.

V sanjah je potoval v Gorjance in videl eno uro od Šmihela v ruprški hosti veliko luč. Med sedmimi mladimi gabri je gorel s svetlim belim in rumenim plamenom zaželeni zaklad. Nad njim je rasla tanka smrečica. Ta kraj je Perman poznal, kajti čez cesto je visela debela bukev, za katero se je z oskrbnikom že večkrat pogajal, da bi jo kupil. Zbudivši se vstane, dasi je bilo še jako rano. Žena ga vpraša, kam se mu mudi, on pa ji ne odgovori ničesar, nego se napoti molče proti Gorjancem, tja, kjer je gorel ponoči zaklad. Srečali in obgovorili so ga na potu mnogi znanci in neznanci, on pa jim ni odgovoril ni besedice, po ukazu Hrovatovem je moral molčati. Prišedši do bukve, ki se je nagibala čez cesto, se obrne na levo in najde skoro sedem gabričev in med njimi tanko smrečico. Okoli nje so se poznala v snegu konjska kopita. Ta kopita so pomenila, da je treba odpeljati zaklad s konji. Ker pa vsaka živina, ki je vozila zaklad, v treh dneh pogine, si je šel Perman kupovat starih, mršavih konj, katerih ne bi bilo dosti škoda, če mu pocrkajo. Enega je dobil pri kačenskem konjedercu, drugega pri ciganih v bližnjem Žabjeku. Za oba je dal petnajst goldinarjev. Ljudje so se mu silno čudili, smejali in ga popraševali, čemu si je kupil malopridni kljusi. Ker je le majal z ramama, odgovoril pa ni ničesar, so ga obsodili vsi, da je zblaznel in morebiti tudi onemel.

O mraku se mu jezik zopet razveže in skoro je dokazal ženi in znancem z modrim pomenkom in bistrumnimi šalami, da ni izgubil ni pameti ni besede. Zdaj si je moral omisliti še tri druge poglobitve reči, brez katerih ne bi bil mogel nikoli dvigniti iz zemlje zaklada. Trebalo mu je kupiti trak od trgovca, ki ni še nikogar osleparil, polič vina od krčmarja, ki ni nikdar mešal svoje pijače z vodo, in par copat od kuharice, ki je dopolnila že štirideset let in si ohranila v vseh rečeh svoje poštenje brez pege in oskrumbe. Perman je dejal: "Jaz mislim, da bi se vestnih trgovcev dobilo dovolj v naši domovini, ali meni je znan samo eden. Vsi drugi so me kolikor toliko varali in skubli, edini gospod Oblak je ostal vedno resničen v vseh besedah in pravičen v vseh svojih delih. Naredila sva že dostikrat kako malo trgovino in pustila marsikak krajcar, jaz pri njem in on pri meni. O vsaki priliki pa sem ga spoznal, da je on mož in poštenjak,

kateremu ni človeška ni peklena hudobnost ne more vzeti ali utajiti teh dveh častnih in svetih imen. Zanj bi prisegel lahko z mirno vestjo, da ima čiste roke pred ljudmi in čisto dušo pred Bogom. Moško in zastavno se je ponašal v vseh zgodah in nezdah svojega življenja. Mnogi in premnogi mestni gospodje so se vrtili ob volitvah sem ter tja kakor petelin na strehi, junaka gospoda Oblaka pa nobena grožnja, nobena izkušnja, nobena izguba in škoda ni mogla omajati ni za trenutek v dolgi in težavni borbi za slovenski rod in naše zatirane pravice." Permanu po takem ni bila sila iskati zdušnega trgovca; šel je naravnost h gospodu Oblaku. Dal si je odrezati dva sežnja najmočnejšega traku. Gospod Oblak mu je precej in prav prijazno postregel, skrivaj pa se moral vendarle muzati, da dohaja po tako žensko blago gospodar, ne pa gospodinja.

Teže je bilo najti krčmarja, ki ne zaliva svojega vina z vodo. Zaman je popraševal po njem po vsem obližju in tudi v mestu in pred mestom. Tretji dan pridejo k njemu isto uro berač, babica in tercijalka, in vsi mu zatrdijo, da se dobi vino brez krsta samo pri Jeričku v Dolnji Straži. Perman jim je verjel, ker je vedel že zdavnaj, da na Dolenjskem poznajo vina najbolje berači, babice in tercijalke. Napotil se je torej k Jeričku, popil pri njem merico, polič pa ga vzel s sabo domov.

Najteže pa je bilo zaslediti tako kuharico, ki je ostala v vseh rečeh nepokvarjena in deviška do svojega štiridesetega leta. Perman je najel dvanajst starih, izkušenih žen, da so je šle iskat. Prehodile so brez uspeha sedem župnij in sedeminsedemdeset vasi. Naposled so jo našle pod Gorjanci v nizki Žukovi kočici. Žukova hči je kuhala mnogo let ljubljanskim bogoslovcem in duhovnikom. Od tod je dobila ime "Ljubljancanka", dasi je služila tudi pri dolenjski in hrvaški gospodi. Znala je pripraviti vsako jed okusno in slastno, da je slovela malone za najboljšo domačo kuharico. Ko si je privarovala toliko novcev, da se je preskrbela za stara leta, se je vrnila k očetu — tako ponižna, blaga, pobožna in nedolžna, kakor je šla z doma. Perman dene pod pazduho dežnik in gre k nji. Prosi jo, da bi mu prodala svoje stare copate, rad bo dal zanje, kolikor bo zahtevala. Ona se mu nasmeje na vse grlo. Mislila je, da je starec pijan ali pa da se mu blede. Rekla mu je, da njene copate niso naprodaj. Prosi jo, da bi mu jih vsaj pokazala. Storila mu je to drage volje. On copate natanko izmeri in veli:

"Zbogom!" Čez nekoliko ur se vrne z novimi copatami in začne nagovarjati "Ljubljancanko", da bi jih zamenila za stare. Dekle se je branilo, dokler se ne oglasi njen oče: "Ne bodi neumna, daj jih, tako dobro nisi še nikoli baratala." Zdaj se Permanu želja izpolni, ponosno je korakal s kuharičinimi copatami nazaj proti domu. S tem kupom so bile vse potrebne priprave dogotovljene. Zadnje dni pred božičem je Perman še veliko več molil in se postil nego prve adventne tedne.

Na sveti večer je napregel svoji kljusi in se napotil po zaklad. Šel je še za dne. Na tem potu so ga strašile grde prikazni, ali bal se jih ni, ker je imel s sabo v štiri peresca deteljo. Ozrši se, je videl svojo hišo vso v dimu in plamenu. Brž prenese deteljo iz levega žepa v desni, in zdajci se uveri, da je grozni požar prazna prevara. Kadilo se je res, ali od megle, dvigajoče se iz bližnje Krke. Skoro zagleda pod Sovanovo hosto cigane, ki so vrgli na tla njegovo ženo in jo začeli klati! On dene deteljo zopet v desni žep in pokaže se mu resnica. Cigani so klali ovco, ne pa njegovo ženo. Nekoliko dalje priplava po vodi njegov sin, ves krvav in razmesarjen. Perman se strese od groze, ali preloživši deteljo v levi žep, se je moral smejati, kajti po Krki ni plul njegov sin, nego debel hlod, ki ga je vzela povodenj pri kaki pili. Takih strašil ga je srečevalo še mnogo,

ali vselej jih je pregnala čarobna detelja, ko jo je vtaknil iz enega žepa v drugi. Najhujša so prežala nanj v obližju zaklada. Po tleh so se zvijale kače in se spenjale proti njemu, obsipali so ga velikanski škorpijoni in še druga grda golazen, zabadaje vanj svoja strupena žela. Za gabrom pa je stal sam peklenski vrag in vihtel nad njim sekuro, da bi mu razčesnil glavo. Permana niso plašile čisto nič te pošasti, ker mu je razodela detelja, da se gibljejo po tleh od vetra namesto kač suhe vejice, namesto škorpijonov in druge golazni pa velo listje, ki je popadalo s hoste. Izginil je na tak način tudi hudobec, namesto njega je štrlelo staro drevo, katero je ožgala in razgrebla poleti ognjena strela.

Perman je došel k zakladu že ob desetih. Ob enajstih so jeli denarji goreti s tako svetlim, belim in rumenim plamenom, da mu ni bilo treba nič prižigati svetilnice, katero je pripeljal s sabo. Zaklad je začel ogrebiti ob tri četrti na dvanajst. Moral je hiteti, kajti precej po polnoči bi se bili pogreznili novci sedemdeset sežnjev globoko, da bi jih ne bil nikoli videl. Najprej izruje mlado smrečico; kraj, kjer je rasla, pa lepo zravnava in potlači. Na to prst se postavi trikrat na glavo in prevrne štucokračo. S tem pečatom je bil nekdanj zaklad položen in zaklenjen v zemljo in samo z njim se je mogel zopet odkleniti in dvigniti nazaj iz zemlje. Kdor ne pozna ali ne pogodi pravega pečata, se ne polasti nikoli nobenega podzemeljskega zaklada. Ta nevednost je poglavitni vzrok, da dobe ljudje tako poredkoma zakopane novce, dasi se jih nahaja pod zemljo vse polno še od starih poganskih časov.

Perman polije ves prostor med gabri z Jeričkovim vinom, sezuje svoje čevlje, obuje stare copate Žukove "Ljubljančanke" in začne kopati. Zemljo je bil pokrila že jeseni debel sneg, ki jo je grel, da ni skoraj nič zmrznila. Komaj je mahnil z rovnico kakih desetkrat, je privrpal do prve posode, in čez nekoliko trenutkov mu je ležal ves neizmerni zaklad pred strmečimi očmi. V treh železnih loncih so se lesketale srebrne šestice, tri velike brente so bile napolnjene do vrha s šmarnimi tolarji, v treh dolgih mošnjah pa so se skrivali debeli rumeni zlati! Perman izvadi iz žepa Oblakov trak, ki ga dene v več gubá in priveže za brento. Brez silnega truda jo dvigne in potegne iz jame. Prav tako ogrene srečno drugi dve brenti in vse tri mošnje in lonce. Poklekne na trda tla, odmoli angelsko češčenje, potem pa prenese zaklad na voz ter ga pokrije z mahom, bršlinom in vejami.

Slaba konja nista vlekla zlahkoma težkih denarjev. Perman je moral krepko potiskati in jima pomagati; voz se mu je ustavljal na vsakem klančku, ob vsakem le količkaj debelem kamnu. Pozneje je zatrdil dostikrat, da se toliko, kakor to noč, ni potil in mučil še nikoli v vsem svojem življenju. Zaklad je pripeljal domov eno uro pred dnem, truden in zdelan, da je komaj dihal in gibal. Vendar se je premagal, šel v cerkev in bil pri treh mašah, kakor je v ta veliki praznik po vsem katoliškem svetu navada. Prišedši od božje službe, je legel in spal brez presledka do drugega dne. Zdaj je izpolnil pošteno tudi zadnje povelje Hrovatovo. Eno tretjino zaklada je razdelil med svoje uboge rojake, drugo tretjino je daroval cerkvam za pobožne namene, zase je pridržal samo eno brento tolarjev, eno mošnjo zlatov in en lonec šestic.

Takrat je hodilo več let prav malo beračev po naših krajih in se ni nikoli slišalo, da bi naši kmetje stradali zaradi slabih letin in da bi bili prodali komu zemljišče zaradi neplačanih davkov. Siromaki niso trpeli nobene sile, ker so jim pomagali Permanovi denarji. Ko so se jele povsod popravljati cerkve, nekatere pa celo znova zidati, in so se

izkušale župnije ena z drugo, katera si bo omislila večje zvonove in orgle, lepše oltarje in dragocenejšo cerkveno in mašno opravilo, so se popraševali ljudje v čudu, od kod bi bilo prišlo na en mah toliko novcev v borno našo pokrajino. Le malokdo je vedel, da se pospešuje in povečuje na tak primeren način čast božja s Permanovimi rumenjaki in srebrnjaki.

Ali tudi njemu je ostalo še dovolj, da bi bil živel lahko prav udobno in po gosposko. Skromni in nerazvajeni mož pa ni hotel spremeniti skoraj nič svojih prostih šeg in običajev. Če je kam popotoval, je šel najrajši peš in je trošil jako malo na jed in pijačo. Na takem potu se je bil eno noč prehladil in ujel pljučnico, ki ga je čez nekoliko tednov zadušila in zagrebla. Zaklad je volil na smrtni postelji svoji ženi.

Dokler je živel, se je godilo Hrovatu pri njem jako povoljno. Hvaležni krčmar mu je stregel brez plače z vsako dobroto, ki jo je premogla hiša. Po Permanovi smrti pa je dejal upokojeni učenik: "Ali bi bilo neumno, da bi uživali drugi denarje, ki so prišli na dan po mojih napotkih, jaz pa bi pobiral le drobtine, ki padajo z njihove bogate mize!" Čakal je pol leta, potem pa je rekel Permanovi vdovi:

"Vzemiva se!" Ona se ni branila in naredila sta poroko. Preselila sta se v mesto, kjer sta si kupila dve majhni, ali lični hišici. Plačala sta ju s samimi šestiacami in morda se jima s tem lonec še ni spraznil popolnoma. Zdaj živita prijetno, veselo in brez skrbi kakor ptica pod nebom. Vsako leto gresta popotovat, da vidita imenitnosti in lepote tega sveta. Hodila sta po sv. gori Kalvariji, ki se nahaja pod zemljo tam nekje med Ljubljano in Trstom; vozila sta se po železnici skozi prevrtane hribe in čez podzidane železne mostove, ki se razpenjajo nad globokimi dolinami; ogledovala sta na Dunaju cesarjevo stanovanje in cerkve in zvonike, ki so izrezljani in izstrugani od najtršega kamna; stala in molila sta na tistem mostu, s katerega je dal hudobni kralj vreči v vodo sv. Janeza Nepomuka. Za take zabave je treba imeti veliko veliko denarja. Jaz sem romala samo do Brezja, pa sem zapravila za vožnjo in hrano celih sedem goldinarjev in tri groše. Do Dunaja pa je gotovo stokrat dalj nego do Brezja. Kdor hoče iti tja, mora nesti s sabo tisočak, drugače bi se mu utegnilo primeriti, da bi ga slekli in odtirali domov po žandarjih. Ali njima dvema se ni bati te sramote: brenta in mošnja se jima ne bosta posušili, če bi se odvezla tudi vsak mesec na Dunaj. Sebenjica Reza je vprašala Jero, zakaj ne sme povedati te povesti ni meni ni moji ženi. Jera se je pritislila k nji in ji zašepetala na uho: "Viš, zato, ker sta si ta Hrovat, o katerem sem ti pravila, in sedanji moj gospodar Janez v žlahti in podobna ne le kakor brat bratu, ampak prav tako kakor jaz in — Kolenčeva Jera, ha, ha, ha!"

VIR : Janez Trdina, Izbrano delo 1 (Ljubljana: MK, 1971; Naša beseda), 5-234. Objavljeno na zgoščenki revije PC & mediji

Tudi v sodobnem času so na območju Gorjancev razni (sodobni) zakladi. Nekateri jih imenujejo "geocache". [Eden je pri stari romarski cerkvici sv. Daniela.](#)

